

PÅVE FRANCISKUS

Patris corde

Med en faders hjärta

VERITAS FÖRLAG

PATRIS CORDE

Med en faders hjärta

VERITAS FÖRLAG
BOX 2150
103 14 STOCKHOLM

VERITAS@KATOLSKAKYRKAN.SE
WWW.VERITASFORLAG.SE

ORIGINALET'S TITEL: LETTERA APOSTOLICA
*PATRIS CORDE – CON CUORE DI PADRE NEL 150° ANNIVERSARIO
DELLA DICHIARAZIONE DI SAN GIUSEPPE QUALE PATRONO
DELLA CHIESA UNIVERSALE DI PAPA FRANCESCO*

© LIBRERIA EDITRICE VATICANA,
CITTÀ DEL VATICANO, 2020

IMPRIMATUR
STOCKHOLM DEN 8 MARS 2021
+ ANDERS KARD. ARBORELIUS OCD,
BISKOP AV STOCKHOLM

FRANCISKUS, DET APOSTOLISKA BREVET
PATRIS CORDE – MED EN FADERS HJÄRTA
ÖVERSÄTTNING: ROBERTO ARNABOLDI.
VERITAS FÖRLAG HAR I VISSA DELAR
REVIDERAT ÖVERSÄTTNINGEN.

© VERITAS FÖRLAG 2021

GRAFISK FORMGIVNING HÅKAN BOSTRÖM
ISBN 978-91-87389-86-3

PATRIS CORDE

Med en faders hjärta

*Påve Franciskus apostoliska brev
i samband med 150-årsdagen av
tillkännagivandet av den helige Josef
som den universella kyrkans skyddspatron*

INNEHÅLL

INLEDNING 9

1 EN ÄLSKAD FADER 13

2 EN FADER I ÖMHET 16

3 EN FADER I LYDNAD 19

4 EN ACCEPTERANDE FADER 23

5 EN FADER MED KREATIVT MOD 27

6 EN ARBETANDE FADER 33

7 EN FADER I SKUGGAN 36

REFERENSER 45

NOTER 49

INLEDNING

MED EN FADERS HJÄRTA: så har Josef älskat Jesus, som i alla fyra evangelierna kallas »Josefs son«. ¹

Matteus och Lukas, de två evangelister som särskilt lyft fram hans gestalt, berättar inte mycket men ändå tillräckligt för att låta förstå vad för slags far han var, samt det uppdrag som försynen anförtrott honom.

Vi vet att han var en enkel snickare och Marias trolovade; en man »som var rättfärdig«, alltid redo att utföra Guds vilja som uttryckts i lagen och i hela fyra drömmar. Efter en lång och mödosam resa från Nasaret till Betlehem, såg han Messias födas i ett stall, då det »inte fanns plats för dem« någon annanstans. Han bevittnade herdarnas och de österländska stjärntydarnas lovprisning, vilka representerade Israels folk respektive de hedniska folken.

JFR MATT 13:55
JFR MATT 1:18;
LUK 1:27
MATT 1:19
JFR LUK 2:22; 27-39
JFR MATT 1:20;
2:13, 19, 22
LUK 2:7
JFR LUK 2:8-20
JFR MATT 2:1-12

Han hade modet att ta på sig det juridiska faderskapet till Jesus, som han gav det namn ängeln uppenbarat: »du skall ge honom namnet Jesus, ty han skall frälsa sitt folk från deras synder«. Hos de antika folken medförde som bekant namngivningen av någon eller något även tillhörighet, liksom för Adam i skapelseberättelsen.

MATT 1:21

JFR I MOS 2:19–20

Fyrtio dagar efter födelsen frambar Josef barnet åt Herren i templet tillsammans med modern, och där lyssnade han förvånat till Simons profetia rörande Jesus och Maria. För att skydda Jesus från Herodes uppehöll han sig som utlänning i Egypten. Tillbaka i hemlandet levde han ett undanskymt liv i den lilla och okända orten Nasaret i Galileen – varifrån »ingen profet kommer« och det inte kan »komma något gott från«, brukade man säga – långt ifrån sin födelsestad Betlehem och Jerusalem, där templet stod. Just under en pilgrimsresa till Jerusalem tappade Josef och Maria bort den tolvårige Jesus. De letade under stor oro och återfann honom

JFR LUK 2:22–35

JFR MATT 2:13–18

JOH 7:52

JOH 1:46

i templet där han satt och diskuterade med lärarna.

JFR LUK 2:41-50

Näst efter Maria, Guds moder, finns det inget helgon som tar upp lika stort utrymme i den påvliga undervisningen som Josef, hennes brudgum. Mina företrädare fördjupade budskapet som innesluts i den knapphändig information som evangelierna fört vidare, för att ytterligare lyfta fram hans centrala roll i frälsningshistorien: den salige Pius IX utropade honom som »katolska kyrkans skyddspatron«,² den vördnadsvärde Pius XII framställde honom som arbetarnas skyddspatron³ och den helige Johannes Paulus II kallade honom »återlösarens beskyddare«.⁴ Folket vädjar till honom som »skyddspatron för de döende«.⁵

Idag, 150 år sedan han utropades som den katolska kyrkans skyddspatron av den salige Pius IX, den 8 december 1870, skulle jag vilja – såsom Jesus säger – låta munnen säga »vad hjärtat är fullt av«, för att dela

MATT 12:34

med mig av några personliga reflektioner kring denna unika gestalt, som vi har så mycket gemensamt med i vår mänskliga belägenhet. Denna min önskan ökade under dessa pandemimånader, där vi mitt i den kris som drabbar oss kan erfara att »våra liv sammanvävs och upprätthålls av vanliga människor – oftast förbisedda – som varken skapar tidningsrubriker eller medverkar i den senaste pratshowen på TV, men verkligen formar avgörande händelser i vår egen historia: läkare, sjukvårdspersonal, anställda i dagligvaruhandeln, lokalvårdare, hemtjänst, transportarbetare, ordningsmakt, volontärer, präster, ordenskvinnor och ännu fler som insett att ingen kan ensam rädda sig. [...] Så många människor det är som dag efter dag visar tålamod och ingjuter hopp, måna om att inte sprida panik utan medansvar. Så många fäder, mödrar, far- och morföräldrar samt skollärare som dagligen med små åtbörder lär våra barn att konfrontera och ta sig igenom krisen ge-

nom att ställa om rutiner, rikta blicken uppåt och uppmuntra till bön. Så många som ber, gör uppoffringar och ingriper för allas bästa«. ⁶ Samtliga kan i den helige Josef, mannen som passerar obemärkt, som är ständigt närvarande, diskret och i bakgrunden, finna en förebedjare, någon som ger stöd och vägledning i svåra stunder. Den helige Josef påminner oss om att alla de som till synes befinner sig i bakgrunden eller »bakom frontlinjen« spelar en huvudroll utan like i frälsningshistorien. Till alla dessa riktas ett erkännandets och tacksamhetens ord.

I

EN ÄLSKAD FADER

DEN HELIGE JOSEFS STORHET består i att han var Marias brudgum och far till Jesus. Som sådan »ställde han sig i hela frälsningsplanens tjänst«, hävdade den helige Johannes Chrysostomos.⁷

Den helige Paulus VI påpekar att Josef konkret uttryckte sitt faderskap »genom att göra sitt liv till en offertjänst åt inkarnationens mysterium och dess frälsningsuppdrag; genom att ta sitt ansvar som överhuvud för den heliga familjen då han gav sig själv, sitt liv och sitt arbete helt åt den; genom att omvandla den familjekärlek, som var hans mänskliga kallelse, till ett övermänskligt offer av sig själv, sitt hjärta och all sin förmåga i den kärlek han satte till tjänst åt Messias som växte upp i hans hem«. ⁸

Tack vare sin roll i frälsningshistorien är Josef en far som alltid har älskats av det kristna folket. Att talrika kyrkobyggnader runt om i världen tillägnats honom, att många religiösa institut, brödraskap och kyrkliga grupper inspirerats av hans spiritualitet och bär hans namn och att många fromhetsuttryck till hans ära uppstått genom århundradena vittnar om det. Många är de helgon, både män och kvinnor, som varit honom passionerat tillgiv-

na. Bland andra Teresa av Ávila, som hade honom som förespråkare och förebedjare, anförtrodde sig ofta åt honom och erhöll alla nådegåvor som hon bad honom om. Uppmuntrad av det hon själv fick erfara övertalade helgonet andra att vända sig till honom i from tillgivenhet.⁹

I alla bönböcker finner vi någon bön till den helige Josef. Särskilda böner riktas till honom varje onsdag, samt framförallt under hela mars månad som traditionellt tillägnas honom.¹⁰

Folklig tillit till den helige Josef sammanfattas i uttrycket *Ite ad Ioseph*, som syftar på hungersnöden i Egypten, när folket ropade till farao efter bröd och han svarade: »Gå till Josef och gör som han säger«. I MOS 41:55

Det gällde Josef, Jakobs son, som såldes av sina avundsjuka bröder och som – enligt JFR I MOS 37:11–28 bibelberättelsen – därefter utsågs till styresman över hela Egypten. JFR I MOS 41:41–44

Såsom ättling till David, från vars rot Jesus skulle spira, enligt profeten Nathans JFR MATT 1:16–20

JFR 2 SAM 7 löfte till David, och såsom Maria från Narsarets brudgum, är den helige Josef länken mellan Gamla och Nya testamentet.

2

EN FADER I ÖMHET

JOSEF SÅG dag efter dag att Jesus växte, blev »visare och vann Guds och människors välbehag«. Liksom Herren gjorde med Israel lärde han honom att gå och höll honom i handen: han var för honom som pappan som lyfter upp barnet till sin kind, han böjde sig ner och gav honom att äta.

LUK 2:52

JFR HOS 11:3-4

I Josef såg Jesus Guds ömhet: »Som en far visar ömhet mot barnen, så visar Herren ömhet mot dem som fruktar honom«.

PS 103:13

Säkert hade Josef upprepade gånger, under psalmsången i synagogan, hört att Israels Gud är en Gud som visar ömhet,¹¹ som är god mot alla och »barmhärtig mot allt han har skapat«.

PS 145:9

Frälsningshistorien fullbordas där »allt hopp var ute« genom våra svagheter. Allt-
 för ofta tänker vi att Gud endast förlitar sig på den goda och vinnande sidan hos oss, medan hans planer mestadels faktiskt förverkligas genom och trots vår svaghet. Det är detta som får den helige Paulus att avslöja: »för att jag inte skall bli högfärdig, har jag fått en tagg som sticker mig, en ängel från Satan som misshandlar mig så att jag inte blir högfärdig. Tre gånger har jag bett Herren att den skall lämna mig i fred. Men han svarade: 'Min nåd är allt du behöver.' Ja, i svagheten blir kraften störst«.

ROM 4:18

2 KOR 12:7-9

Om nu detta är frälsningsekonomins perspektiv, måste vi lära oss att i stor ömhet ta emot vår svaghet.¹²

Den onde vill få oss att förhålla oss negativa och dömande till vår bräcklighet, medan Anden istället ömt för fram den i ljuset. Det är med ömheten som man bäst tar tag i det bräckliga som vi bär på. När

vi pekar finger och dömer ut andra, visar det allt som oftast på oförmågan att inom oss acceptera vår egen svaghet, vår egen bräcklighet. Endast ömhet räddar oss undan anklagarens verk. Därför är det viktigt att möta Guds barmhärtighet, framförallt i försoningens sakrament, för att kunna erfara både sanning och ömhet. Paradoxalt nog kan även den onde säga oss sanningen, dock för att fördöma oss i så fall. Vi vet däremot att den sanning som utgår från Gud inte fördömer, utan välkomnar, omfamnar, stöttar, förlåter oss. Sanningen visar sig alltid för oss som liknelsens barmhärtige fader: han kommer oss till mötes, skänker oss värdigheten åter, hjälper oss att komma på fötter, håller fest för oss, för att »[m]in son var död och lever igen, han var förlorad och är återfunnen«.

JFR UPP 12:10

JFR LUK 15:11-32

LUK 15:24

Guds vilja, historia och projekt förverkligas även genom Josefs vända. Josef lär oss alltså att förtröstan på Gud även innefattar tron att han kan verka genom våra

rädslor, våra svagheter, vår bräcklighet. Och han lär oss att när det stormar kring våra liv, får vi inte vara rädda att lämna över rodret till Gud. Vi skulle ibland vilja ha kontroll på allt, men han har alltid en större överblick.

3

EN FADER I LYDNAD

PÅ ETT SÄTT snarlikt det när Gud uppenbarade sin frälsningsplan för Maria, avslöjade han sina planer även för Josef; och det skedde i drömmar vilket i Bibeln, liksom hos alla antikens folk, betraktades som ett av de sätt genom vilka Gud uppenbarar sin vilja.¹³

Josef ansätts av starka kval inför Marias ofattbara graviditet: han vill inte »dra vanära över henne«,¹⁴ utan bestämmer sig MATT 1:19 för att »skilja sig från henne i tysthet«. MATT 1:19 I den första drömmen hjälper ängeln ho-

nom att lösa hans svåra dilemma: »var inte rädd för att föra hem Maria som hustru, ty barnet i henne har blivit till genom helig ande. Hon skall föda en son, och du skall ge honom namnet Jesus, ty han skall frälsa sitt folk från deras synder«. Hans svar var omedelbart: »När Josef vaknade gjorde han som Herrens ängel hade befallt«. I lydnaden kunde han lösa sin dramatiska situation och skona Maria.

I den andra drömmen befäller ängeln Josef: »Stig upp och ta med dig barnet och hans mor och fly till Egypten och stanna där tills jag säger till dig, ty Herodes kommer att söka efter barnet för att döda det«. Josef tvekade inte att lyda, grubblade inte över de svårigheter som väntade honom, utan »steg upp och tog om natten med sig barnet och hans mor och begav sig till Egypten, och där stannade han tills Herodes hade dött«.

I Egypten väntade Josef förtröstansfullt och tålmodigt på ängelns utlovade klar-

tecken att återvända till hemlandet. Så fort den gudomliga budbäraren i en tredje dröm dels låter honom veta att alla som försökt mörda barnet nu var döda, dels befaller honom att bege sig tillbaka till Israels land, lyder han än en gång utan att tveka: »Josef steg upp och tog med sig barnet och hans mor och flyttade tillbaka till Israels land«.

JFR MATT 2:19–20

MATT 2:21

Men under tillbakaresan »när han hörde att Archelaos var kung i Judeen efter sin far Herodes vågade han inte återvända dit. I en dröm blev han tillsagd« – nu för fjärde gången – »att dra sig undan till Galileen, och där bosatte han sig i en stad som heter Nasaret«.

MATT 2:22–23

Evangelisten Lukas återger i sin tur att Josef företog den långa och mödosamma resan till Nasaret, i enlighet med kejsar Augustus förordning om skattskrivning, för att bli registrerad i staden han härstammade från. Det var just i samband med detta som Jesus föddes, och blev skattskriven i riket som alla andra barn.

JFR LUK 2:1–7

Den helige Lukas är särskilt angelägen om att lyfta fram det faktum att Jesu föräldrar efterlevde alla föreskrifterna i lagen: riterna för Jesu omskärelse, Marias rening efter förlossningen, frambärandet av den förstfödde till Gud.¹⁵

JFR 2:21-24

Under sitt livs alla omständigheter förmodade Josef yttra sitt *fiat*, såsom Maria gjort vid bebådelsen och Jesus i Getsemane.

I sin roll som familjeöverhuvud lärde Josef Jesus att underordna sig sina föräldrar, i enlighet med Guds bud.

JFR LUK 2:51

JFR 2 MOS 20:12

Under den fördolda tillvaron i Nasaret lärde sig Jesus att göra Guds vilja utifrån Josefs exempel. Samma vilja blev hans dagliga föda. Även i sitt livs svåraste stund, i Getsemane, föredrog han att göra Faderns vilja istället för sin egen¹⁶ och gjorde sig »lydig ända till döden, döden på ett kors«. Hebreerbrevets författare drar därmed slutsatsen att Jesus lärde sig att »lyda genom att lida«.

FIL 2:8

HEB 5:8

Av alla dessa händelser framgår att Josef »fick kallelsen av Gud att tjäna Jesu person och mission genom att utöva faderskapet. Det var just på det sättet han 'i tidens fullbordan samarbetade i frälsningens stora mysterium' och verkligen var 'frälsningens tjänare'«¹⁷

4

EN ACCEPTERANDE FADER

JOSEF TAR EMOT Maria utan att först ställa villkor eller krav. Han litar på ängelns ord. »Hans ädla hjärta får honom att ge kärleken företräde framför det som lagen lärt honom. I dagens värld, där psykologiskt, verbalt och fysiskt våld mot kvinnor är så påtagligt, framstår Josef som en respektfull, finkänslig man som, trots att han inte har hela bilden klar för sig, bestämmer sig för att värna Marias rykte, värdighet och liv. I valet och kvalet av bäs-

ta möjliga agerande, hjälpte Gud honom genom att lysa upp hans omdöme«. ¹⁸

Många gånger inträffar det i våra liv händelser vars syfte vi inte begriper. Vår första reaktion är oftast besvikelse och förtvivlan. Josef lägger sina argument åt sidan för att ge plats åt det som händer, och hur mystiskt det än framstår i hans ögon så godtar han det, tar ansvar för det och försonas därmed med sin egen historia. Försonas vi inte med vår historia så kommer vi ej heller att kunna ta ett enda steg vidare, därför att vi alltid kommer att förbli gisslan för våra egna förväntningar och de påföljande besvikelserna.

Vi märker att Josefs andliga liv inte går ut på att *förklara*, utan att *acceptera*. Endast med utgångspunkt från denna hållning, från denna försoning, kan man även ana en större berättelse, en djupare mening. Vi förnimmar genklang av Jobs lidelsefulla svar till sin hustru, som manat till uppror för allt elände som drabbar honom: »Vi

tar emot det goda från Gud, skall vi då inte också ta emot det onda?».

JOB 2:10

Josef är inte en resignerad och passiv man. Han är en modig och stark initiativtagare. Förmågan att ta emot är ett sätt att uttrycka den styrka som är Andens gåva i vårt liv. Endast Herren kan ge oss styrkan att famna livet som det är, att även släppa in tillvarons motsägelsefulla, oväntade och nedslående sida.

Jesu ankomst mitt ibland oss är en gåva från Fadern, för vars och ens försoning med den egna historiens väv, även när den inte är helt begriplig.

Liksom Gud sade till vårt helgon: »Josef, Davids son, var inte rädd«, tycks han upprepa även för oss: »Var inte rädda!« Vi måste lägga bort ilskan och besvikelsen för att utan någon världslig resignation alls, utan starka och hoppfulla godta sakernas tillstånd även om vi inte själva valt det. Tar vi emot livet på detta sätt leds vi till en fördold mening. Allas våra liv

MATT 1:20

kan få en mirakulös nystart, om vi bara har modet att leva dem i enlighet med evangeliet. Och det spelar ingen roll om allt redan verkar ha gått snett och om en del hunnit bli oåterkalleligt. Gud kan få blommor att växa fram bland stenar. Även om vårt hjärta förebrår oss något, är han

I JOH 3:20 »större än vårt hjärta och förstår allt«.

Återigen ser vi den kristna realism som inte kastar bort något av det som redan existerar. Verkligheten, i sin o reducerbarhet och komplexitet, bär på tillvarons mening med dess ljuspunkter och skuggsidor. Det är detta som får aposteln Paulus att säga: »Vi vet att Gud på allt sätt hjälper dem

ROM 8:28 som älskar honom att nå det goda«. Och den helige Augustinus tillägger: »även det som sägs vara ont (*etiam illud quod malum dicitur*)«. ¹⁹ Ur detta helhetsperspektiv ger tron mening åt allt som händer, glatt som sorgligt.

Vi är därför fjärran från tanken att tron leder till enkla tröslösningar. Tron som vi

lärt av Jesus motsvarar däremot den tro vi ser hos den helige Josef, som inte söker genvägar, utan som »med öppna ögon« bemöter det som han ställs inför, med ett eget ansvarstagande.

Josefs »ja« inbjuder oss att ta emot de andra, utan undantag, precis som de är, med förkärlek för de svaga, därför att Gud har utvalt det som är svagt, är »de faderlösas fader, änkornas försvarare« och befäller att visa främlingen kärlek.²⁰ Jag föreställer mig gärna att det är Josefs förhållningsätt som Jesus inspirerats av i liknelsen med den förlorade sonen och hans barmhärtige far.

JFR I KOR I:27

PS 68:6

JFR LUK I 5:11-32

5

EN FADER MED KREATIVT MOD

OM DET FÖRSTA steget mot allt verkligt, inre helande består i att acceptera vår egen

historia, det vill säga att inom oss även göra plats för sådant som vi inte själva har valt i våra liv, måste man dock lägga till ytterligare en viktig egenskap: kreativt mod. Det utmärker sig framförallt när vi stöter på svårigheter. När vi står inför en svårighet kan vi antingen stanna upp och kasta in handduken, eller reda oss på något sätt. I vissa fall är det just svårigheterna som lockar fram oanade resurser inom var och en av oss.

Ofta frågar vi oss, vid läsningen av »barn-domsevangelierna«, varför Gud inte ingripit mer direkt och tydligt. Men Gud ingriper via skeenden och personer. Josef är människan genom vilken Gud tar hand om frälsningshistoriens inledande skeden. Han är Guds verkliga »mirakel« som räddar barnet och hans mor. Himlens ingripande lutar sig mot det kreativa modet hos denne man: när han vid ankomsten till Betlehem inte hittar något härbärke där Maria kan föda, anpassar han och inreder ett stall så hemtrevligt som möjligt

för Guds barn som kommer till världen. JFR LUK 2:6-7

Inför den överhängande faran personifierad i Herodes som vill döda barnet, blir Josef än en gång i drömmen varskodd att skydda barnet, så mitt i natten arrangerar han flykten till Egypten.

JFR MATT 2:13-14

Vid en ytlig läsning av dessa berättelser får man alltid intrycket att världen utlämnats åt de starka och mäktiga, men evangeliets »glada budskap« ligger just i att visa hur Gud, trots världsliga makthavares övermod och våldsutövning, alltid hittar ett sätt att förverkliga sin frälsningsplan. Även vårt eget liv tycks ibland vara utlämnat åt starkare makter, men evangeliet visar oss att Gud alltid lyckas rädda det som räknas, förutsatt att vi utnyttjar samma kreativa mod som snickaren från Nasaret, som omvandlar ett problem till en möjlighet genom att alltid och i första hand lita på försynen.

Om det ibland verkar som att Gud inte hjälper oss, betyder det inte att han skulle

ha övergett oss, utan att han litar på oss, på det vi förmår planera, uppfinna och utröna.

Det handlar om samma kreativa mod som den lame mannens vänner gav prov på, som firade ner honom från taket så att Jesus kunde träffa honom. Svårigheten stoppade inte dessa vänner djärvhet och envishet. De var övertygade om att Jesus kunde bota den sjuke och »[d]å de inte kunde ta sig in med honom i trängseln gick de upp på taket, tog bort teglet och firade ner honom på hans bår mitt framför Jesus. När han såg deras tro sade han: 'Min vän, du har fått förlåtelse för dina synder'«. Jesus känner igen den tro och kreativitet med vilken dessa män letar sig fram till honom med den sjuke vännen.

Evangeliet ger inga fakta kring hur länge Maria, Josef och barnet uppehöll sig i Egypten. De har dock alldeles säkert måst äta, hitta en bostad och arbete. Det krävs ingen större föreställningsförmåga för att

fylla evangeliets tystnad i detta avseende. Den heliga familjen tvingades befatta sig med konkreta problem, såsom varje familj gör, såsom många av våra bröder och syst-rar som idag är på flykt och riskerar livet på grund av olyckor och svält. Härvidlag tror jag att den helige Josef sannerligen är en särskild skyddspatron för alla dem som tvingas lämna sitt land på grund av krig, hat, förföljelse och elände.

Vid slutet av varje episod med Josef som huvudfigur, noterar evangeliet att han reser sig upp och tar med sig barnet och hans mor och gör som Gud befallt honom. Jesus och hans mor Maria är faktiskt vår tros dyrbaraste skatt.²¹

JFR MATT 1:24;
2:14, 21

I frälsningsplanen kan man inte skilja Sonen från modern, hon som »gick [...] fram på trons pilgrimsväg. Sin förening med Sonen höll hon troget fast vid ända till korset«.²²

Vi bör alltid fråga oss ifall vi med all vår kraft skyddar Jesus och Maria, som på

ett hemlighetsfullt sätt anförtrotts åt vårt ansvar, vår omsorg och vårt beskydd. Den Allsmäktiges Son kommer till världen skyddslös och utsatt. Han gör sig beroende av Josef för att bli försvarad, skyddad, omskött och fostrad. Gud litar på den här mannen, precis som Maria gör, som i Josef finner honom som inte bara vill rädda hennes liv utan som ständigt kommer att sörja för henne och för Barnet. I ljuset av detta kan den helige Josef inte vara annat än kyrkans beskyddare, eftersom kyrkan är en förlängning av Kristi kropp i historien, samtidigt som Marias moderskap återspeglas i kyrkans moderskap.²³ I och med att Josef fortsätter att skydda kyrkan, fortsätter han att skydda *barnet och hans mor*, samtidigt som vi genom att älska kyrkan fortsätter att älska *barnet och hans mor*.

Detta barn är han som kommer att säga: »vad ni har gjort för någon av dessa minsta som är mina bröder, det har ni gjort för mig«. Varje behövande, fattig, nödlidan-

MATT 25:40

de, döende, främmande, fängslad och sjuk person är »barnet« som Josef fortsätter att bevara. Det är därför den helige Josef åkallas som de eländigas, de behövandes, de förvisades, de härjades, de fattigas och de döendes beskyddare. Och det är därför kyrkan inte får låta bli att framförallt älska de mest utsatta, för Jesus hyser förkärlek till dem och identifierar sig med dem. Av Josef bör vi lära oss samma omsorg och ansvarstagande: att älska barnet och hans mor; att älska sakramenten och nästankärleken; att älska kyrkan och de fattiga. Samtliga dessa realiteter är och förblir *barnet och hans mor*.

6

EN ARBETANDE FADER

EN AV DEN helige Josefs egenskaper som lyfts fram alltsedan den första socialencyklikan, *Rerum novarum* av Leo XIII,

är hans förhållande till arbete. Den helige Josef var en snickare som genom hederligt arbete sörjde för familjens uppehälle. Av honom lärde sig Jesus värdet, värdigheten och glädjen i vad det innebär att äta det bröd som är frukten av eget arbete.

I denna tid då arbete återigen blivit en brännande samhällsfråga, när arbetslösheten stundtals ökar drastiskt även i de länder som under årtionden levt i ett visst välstånd, finns ett förnyat behov av att förstå arbetets betydelse. Arbete ger värdighet, och den helige Josef är dess föredömlige skyddspatron.

Arbete är att delta i själva frälsningsverket, en möjlighet att påskynda gudsrikets ankomst, att utveckla sina gåvor och förmågor för att ställa dem i samhällets och gemenskapens tjänst. Arbete är en möjlighet till att förverkliga inte bara oss själva, utan framförallt familjen, samhällets urcell. En familj utan arbete är mer utsatt för svårigheter, spänningar, splittring, samt

för frestelsen att i desperation upplösa familjebanden. Hur kan vi tala om mänsklig värdighet utan strävan att ge åt alla och envar möjlighet att tjäna ihop till ett värdigt uppehälle?

Den som arbetar, oavsett syssla, samarbetar med Gud själv, blir något av en skapare av vår omvärld. Må samtidens kris, som är ekonomisk, social, kulturell och andlig, för var och en av oss innebära ett upprop till att återupptäcka arbetets värde, betydelse och nödvändighet för att ge upphov till ett nytt »normaltillstånd« där ingen utesluts. Josefs arbete påminner oss om att Gud själv som blivit människa inte föraktade arbete. De uppsägningar som drabbar många bröder och systrar, och som till följd av Covid-19-pandemin på sistone har ökat, måste få oss att se över våra prioriteringar. Låt oss bönfälla den helige Josef arbetaren om att hjälpa oss att hitta sätt att uttrycka vår fasta övertygelse om att ingen ungdom, ingen människa, ingen familj ska vara utan arbete!

EN FADER I SKUGGAN

DEN POLSKE författaren Jan Dobraczyński har i sin bok *Faderns skugga*²⁴ framställt den helige Josefs liv i romanform. Med hjälp av skuggans suggestiva bild gestaltar han Josef, som för Jesus är den himmelske Faderns skugga här på jorden: han bevarar honom, han skyddar honom, han viker aldrig från hans sida för att gå sin egen väg. Vi tänker på Moses påminnelse till Israel: »i öknen fick du erfara att Herren, din Gud, bar dig som en man bär sin son, hela den väg som ni har vandrat«. Under hela sitt liv utövade Josef sitt faderskap på detta sätt.²⁵

5 MOS 1:31

Ingen man föds till far, han blir det. Och det blir han inte bara genom att sätta ett barn till världen, utan genom att ansvarsfullt sörja för det. Varje gång en man åtar sig ansvar för någon annans liv, utövar han ett slags faderskap.

Ofta verkar barn i dagens samhälle vara faderlösa. Även kyrkan av idag behöver fäder. Den helige Paulus erinran till korinthierna är alltid aktuell: »Om ni så skulle ha tio tusen lärare som vill göra er till kristna, har ni ändå inte många fäder«; I KOR 4:15 och varje präst och biskop skulle kunna stämma in med aposteln: »Det var jag som blev er far i Kristus Jesus genom evangeliet«. Och till galaterna säger han: »mina I KOR 4:15 barn, som jag än en gång måste föda med smärta tills Kristus har förkroppsligats i er«. GAL 4:19

Att vara fader innebär att introducera barnet i livets erfarenhet, i verkligheten. Inte hämma, begränsa, äga det, utan göra det kapabelt till val, till frihet, till uppbrott. Kanske är det därför som traditionen, jämte fader, gett Josef epitetet »allra kyskaste«. Det är inte enbart en kärleksfull benämning, utan syntesen av ett förhållningssätt som är motsatsen till att vilja äga. Kyskhet är frihet från att vilja äga på livets alla områden. Kärlek är verklig

kärlek endast när den är kysk. Den kärlek som vill äga är i slutändan alltid farlig, begränsar, kväver och gör olycklig. Gud själv älskade människan med kysk kärlek, lämnade henne fri att till och med begå misstag och sätta sig upp mot honom. Kärlekens logik är alltid en frihetens logik, och Josef visade sig vara kapabel att älska i utomordentlig frihet. Han satte aldrig sig själv i centrum. Han förstod att åsidosätta sig själv och sätta Maria och Jesus i centrum för sitt liv.

Josefs glädje kommer inte ur självuppoffringens logik, utan ur självutgivelse. Vi märker aldrig frustration hos den här mannen, utan endast tillit. Hans ihärdiga tystnad inrymmer inga klagomål, utan alltid konkreta uttryck för tillit. Världen behöver fäder, den förkastar tyranner, förkastar dem som vill äga den andre för att kompensera tomheten inom sig; den förkastar de som blandar ihop auktoritet med auktoritarism, tjänande med servilitet, konfrontation med förtryck, nästan-

kärlek med allmosor, makt med förstörelse. Alla äkta kallelser härrör från självutgivelse som är mognare än enbart offer. Samma slags mognad erfordras även för präst-ämbetet och för livet som gudsvigd. När en äktenskaplig, celibatär eller jungfrulig kallelse inte når ända fram till självutgivelse utan stannar vid enbart offerlogiken, riskerar den att uttrycka glädjelöshet, tristess och frustration istället för att bli till ett tecken för kärlekens skönhet och glädje.

Det faderskap som inte faller för frestelsen att leva barnens liv banar alltid väg för det oanade. Varje barn bär alltid med sig ett mysterium, det okända som bara kan uppenbaras med hjälp av en far som respekterar dess frihet. En far som är medveten om att han fullgör sin fostrande uppgift och förverkligar sitt faderskap till fullo först när han gjort sig »onödig«, när han ser att barnet blivit självständigt och kan vandra genom livet på egna ben, när han identifierar sig med Josef som hela tiden kände till att barnet inte var hans, utan

helt enkelt hade anförtrotts hans omsorg. Detta är i grund och botten vad Jesus menar då han säger: »Ni skall inte kalla någon här på jorden för er fader, ty en är er fader, han som är i himlen«.

MATT 23:9

Varje gång som det ankommer oss att utöva faderskap, måste vi alltid komma ihåg att det aldrig är fråga om ett ägandeförhållande, utan ett »tecken« som hänvisar till ett överordnat faderskap. På sätt och vis delar vi alla alltid Josefs belägenhet: vi är en skugga av den ende himmelske Fadern som »låter sin sol gå upp över onda och goda och låter det regna över rättfärdiga och orättfärdiga« och vi är en skugga som följer Sonen.

MATT 5:45

* * *

»Stig upp och ta med dig barnet och hans mor«, säger Gud till Josef.

MATT 2:13

Syftet med detta apostoliska brev är att få kärleken till detta stora helgon att växa, uppmuntra oss till att vädja om hans för-

bön samt efterlikna hans dygder och drivkraft.

Helgonens specifika uppdrag består faktiskt inte bara i att utföra mirakel och förmedla nådegåvor, utan att medla åt oss inför Gud såsom Abraham²⁶ och Moses²⁷ gjorde, såsom Jesus, den ende »förmedlaren« gör, han som inför Fadern »för vår talan«, »alltid lever och kan vädja för [oss]«.

I TIM 2:5

I JOH 2:1

HEB 7:25;
JFR ROM 8:34

Helgonen hjälper alla troende att »söka den helighet och den fullkomning som svarar mot deras ställning«.²⁸

Deras liv är ett konkret bevis på att det är möjligt att leva evangeliet.

Jesus har sagt: »lär av mig, som har ett milt och ödmjukt hjärta«, och helgonen är i sin tur levnadsexempel som ska efterliknas. Den helige Paulus uppmanade uttryckligen: »ta mig till föredöme«.²⁹ Den helige Josef säger detta genom sin vältaliga tystnad.

MATT 11:29

I KOR 4:16

Inför flera av de manliga och kvinnliga helgonens exempel, frågade den helige Augustinus sig: »Vad dessa män och kvinnor har kunnat utföra, ska inte du kunna göra det?«. Således landade han i den definitiva omvändelsen och utbrast: »Sent har jag älskat dig, o Skönhet så uråldrig och så ny!«³⁰

Det återstår bara att vädja till den helige Josef om nåden framför alla: vår omvändelse.

Till honom riktar vi vår bön:

*Var hälsad, Frälsarens beskyddare
och jungfru Marias brudgum.
Åt dig anförtrorde Gud sin Son;
i dig lade Maria sin tillit;
hos dig blev Jesus man.*

*O salige Josef, var en far även för oss,
och led oss på livets vandring.
Uppnå åt oss nåd, barmhärtighet och
mod,
och skydda oss från allt ont. Amen.*

Lateranbasilikan i Rom på jungfru Marias utkorelse och fullkomliga renhets högtidsdag den 8 december 2020, det åttonde året av mitt pontifikat.

FRANCISKUS

REFERENSER

FÖRKORTNINGAR

- AAS *Acta Apostolicæ Sedis*, Vatikanen (1909–).
- PG *Patrologiæ cursus completus. Series Græca*, ed. J.-P. Migne, Paris (1857–1866).
- PL *Patrologiæ cursus completus. Series Latina*, ed. J.-P. Migne, Paris (1844–1864).

ANTIKA & MEDELTIDA DOKUMENT

Augustinus, *Confessiones*, PL 32, 659–869.
Svensk översättning: Augustinus, *Bekännelser*, övers. B. Ellenberger; inledn. R. Holte, Skellefteå: Artos (2010).

Augustinus, *Enchiridion de fide, spe et caritate*, PL 40, 231–290.

Johannes Chrysostomos, *In Matthæum Homiliæ*, PG 57–58.

Teresa av Ávila, *Libro de la vida*, Madrid: Fundación José Antonio de Castro (2009). Svensk översättning: Teresa av Jesus, *Boken om mitt liv*, övers. D. Andreae, Tågarp: Karmeliterna (2017), 2 uppl. i

PÅVLIGA DOKUMENT
& KONCILIEDOKUMENT

Pius IX, *Inclytum patriarcham*, apostoliskt brev, 7 juli 1871, ASS 6 (1870–1871), s. 324–327.

Pius XII, tal till *Associazioni cristiane lavoratori italiani* (Acli) på S:t Josef Arbetarens minnesdag, 1 maj 1955, AAS 47 (1955), s. 402–407.

Andra Vatikankonciliet, *Lumen gentium*, dogmatisk konstitution om kyrkan, 21 nov. 1964, AAS 57 (1965), s. 5–75.

Paulus VI, predikan, 19 mars 1966, *Insegnamenti*, IV (1966).

Johannes Paulus II, *Redemptoris custos*, apostolisk uppmaning, 15 aug. 1989, AAS 82 (1990), s. 5–34; i *Den helige Josefs år. Texter i urval*, Stockholm: Veritas förlag (2021, under utgivning).

Franciskus, *Evangelii gaudium*, apostolisk uppmaning, 24 nov. 2013, AAS 105 (2013), s. 1019–1137. Svensk översättning: *Evangelii gaudium*, övers. M. Fredell, i *Den katolska socialläran: dokument 1891–2015*, Stockholm: Veritas förlag (2019), s. 951–1087.

Franciskus, predikan vid mässa med saligförklaringar, Villavicencio, Colombia, 8 sept. 2017, AAS 109 (2017), s. 1060–1062.

Franciskus, reflektion vid särskild bönestund i pandemin, 27 mars 2020, *L'Osservatore Romano*, 29 mars 2020, s. 10.

ÖVRIGA LÄRODOKUMENT

[Katolska kyrkans katekes](#), 2 utg. i enlighet med den latinska utg. 1997, 2. tr., Ängelholm: Catholica (2010).

Sacra Rituum Congregatio, *Quemadmodum Deus*, deklaration, 8 dec. 1870, ASS 6 (1870–1871), s. 193–194.

LITTERATUR

Dobraczyński, Jan, *Cień Ojca*, Warszawa: Instytut Wydawniczy »Pax« (2014).

NOTER

- 1 Luk 4:22; Joh 6:42; jfr Matt 13:55; Mark 6:3.
- 2 Sacra Rituum Congregatio, *Quemadmodum Deus*, 8 dec. 1870, ASS 6 (1870–1871), s. 194.
- 3 Jfr Pius XII, tal till *Associazioni cristiane lavoratori italiani* (Acli) på S:t Josef Arbetsarens minnesdag, 1 maj 1955, AAS 47 (1955), s. 406.
- 4 Jfr Johannes Paulus II, *Redemptoris custos*, apostolisk uppmaning, 15 aug. 1989, AAS 82 (1990), s. 5–34; i *Den helige Josefs år. Texter i urval*, Stockholm: Veritas förlag (2021, under utgivning).
- 5 *Katolska kyrkans katekes*, nr 1014.
- 6 Franciskus, reflektion vid särskild bönestund i pandemin, 27 mars 2020, *L'Osservatore Romano*, 29 mars 2020, s. 10.
- 7 Johannes Chrysostomos, *Homiliae in Matthaeum*, V, 3, PG 57, 58.

- 8 Paulus VI, predikan, 19 mars 1966, *Insegnamenti*, IV (1966), s. 110.
- 9 Jfr Teresa av Ávila, *Libro de la vida*, 6, 6–8.
- 10 Sedan drygt fyrtio år tillbaka ber jag dagligen efter laudes en bön till den helige Josef. Den är tagen ur en fransk andaktsbok från artonhundratalet, utgiven av ordenskongregationen Systrar av Jesus och Maria, och ger uttryck för vördnad för och tillit till, och samtidigt en viss utmaning till den helige Josef: »Ärevärdige patriark sankt Josef, du vars makt gör det omöjliga möjligt, kom till min hjälp i dessa stunder av ängslan och nöd. Ta under ditt beskydd dessa mycket allvarliga och svåra situationer som jag anförtrot åt dig, så att de får en lycklig upplösning. Min älskade fader, till dig står all min förtröstan. Må det inte bli tal om att jag förgäves åkallat dig, och visa mig, eftersom du förmår allt hos Jesus och Maria, att din godhet är lika stor som din makt. Amen«.
- 11 Jfr 5 Mos 4:31; Ps 69:17; 78:38; 86:5; 111:4; 116:5; Jer 31:20.

- 12 Jfr Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 88.
- 13 Jfr 1 Mos 20:3; 28:12; 31:11, 24; 40:8; 41:1–32; 4 Mos 12:6; 1 Sam 3:3–10; Dan 2, 4; Job 33:15.
- 14 I sådana fall kunde även stening förekomma (jfr 5 Mos 22:20–21).
- 15 Jfr 3 Mos 12:1–8; 2 Mos 13:2.
- 16 Jfr Matt 26:39; Mark 14:36; Luk 22:42.
- 17 Johannes Paulus II, *Redemptoris custos*, nr 8.
- 18 Franciskus, predikan vid mässa med saligförklaringar, Villavicencio, Colombia, 8 sept. 2017, AAS 109 (2017), s. 1061.
- 19 Augustinus, *Enchiridion de fide, spe et caritate*, 3.11, PL 40, 236.
- 20 Jfr 5 Mos 10:19; 2 Mos 22:20–22; Luk 10:29–37.
- 21 Jfr Sacra Rituum Congregatio, *Quemadmodum Deus*, 8 dec. 1870, ASS 6 (1870–1871), s. 193; Pius IX, *Inclytum patriarcham*, apostoliskt brev, 7 juli 1871, ASS 6 (1870–1871), s. 324–327.

- 22 Andra Vatikankonciliet, *Lumen gentium*, nr 58.
- 23 Jfr *Katolska kyrkans katekes*, nr 963–970.
- 24 Jan Dobraczyński, *Cień Ojca*, Warszawa (2014).
- 25 Jfr Johannes Paulus II, *Redemptoris custos*, nr 7–8.
- 26 Jfr 1 Mos 18:23–32.
- 27 Jfr 2 Mos 17:8–13; 32:30–35.
- 28 Andra Vatikankonciliet, *Lumen gentium*, nr 42.
- 29 Jfr 1 Kor 11:1; Fil 3:17; 1 Thess 1:6.
- 30 Augustinus, *Confessiones*, VIII, 11, 27, PL 32, 761; X, 27, 38, PL 32, 795.

Näst efter Maria, Guds moder, finns det inget helgon som tar upp lika stort utrymme i den påvliga undervisningen som Josef, hennes brudgum, konstaterar påve Franciskus. »Gud anförtrodde honom de mest värdefulla skatterna och han besvarade det helt och fullt med tro, mod, ödmjukhet och med en faders hjärta.« Med det apostoliska brevet *Patris corde* har påve Franciskus inlett ett år tillägnat den helige Josef, i samband med 150-årsminnet av att påve Pius IX proklamerade denne som den katolska kyrkans skyddspatron.

»Vid Jungfru Marias sida står därför Josef som en underbar förebild på en man, som ställer hela sitt liv till förfogande för att beskydda Jesusbarnet, ja, för att bistå varje skyddslöst barn som föds till vår värld. /.../ Vi ser på Josef som arbetarnas skyddshelgon, som bistår dem i alla svåra och jobbiga uppgifter. Kyrkan ser också på Josef som de döendes speciella hjälpare. I vår dödsstund kan vi finna trygghet och kraft genom hans förbön.«

KARDINAL ANDERS ARBORELIUS OCD